

MAASTRICHT: KAN HET NOG EEN ONSJE GROENER?

In dit Maandblad staat toevalligerwijs alleen een artikel over natuurwaarden in de gemeente Maastricht. Is dat echt toeval? In ieder geval streefde de redactie er niet naar om tussen de vele themanummers die we de laatste jaren het licht doen zien - kennelijk geeft een thema de schrijvers onder de genootschapsleden net die extra energie of aandrang die nodig is - ook aan Maastricht een themanummer te wijden.

Toch is dat iets wat Maastricht de laatste jaren eigenlijk best verdient. Immers, aan alle kanten komen natuurprojecten in en bij Maastricht van de grond.

De St. Pietersberg: de laatste jaren, na de overname door Natuurmonumenten, wordt er actiever beheerd dan ooit. Voor de faunisten onder ons wellicht wat al te actief: zelfs een rechtgeaarde liefhebber van bloemrijke graslanden schrikt toch even als hij de tientallen boomstompjes ziet in het Popelmondedal of op de Kannerhei. Maar verder niets dan lof: je krijgt nu eindelijk het idee dat het natuurbeheer op de berg voorop staat.

Het Jekerdal: de voormalige Stadskwekerij wordt omgetoverd tot een centrum voor Natuur- en Milieu-educatie met enkele kleinschalige voorbeelden van natuurontwikkeling. En wellicht dat binnen enkele jaren de lang verbeide herinrichting van de Jekeroevers door het Waterschap Roer en Overmaas nu eindelijk eens gaat starten? Buro Stroming heeft - om een en ander in goede banen te leiden? - van de gemeente de opdracht gekregen om de mogelijkheden voor natuurontwikkeling te beschrijven. Een goed initiatief van de gemeente. Immers buro Stroming heeft zowel langs de Maas als de Geul bewezen natuurontwikkeling daadwerkelijk op gang te kunnen brengen.

Aan de westzijde van de stad broedt de gemeente al jaren op een langgestrekte gordel bos- en recreatie-gebieden - een "groenzone" dus volgens het jargon van planologen, landschapsarchitecten, stedenbouwkundigen en Haagse beleidsmakers - aansluitend aan het Albertkanaal. Vrijwel geheel op Belgisch grondgebied, maar die grenzen doen toch nauwelijks nog terzake in dit decennium en in deze bakermat van Europese eenwording?

Wel is merkwaardig dat de gemeente tegen dit langgestrekte groengebied aan en precies daar waar nog een klein groengebied nabij de stad is overgebleven - op de Dousberg - nu toch een bungalowpark plus golfbaan wil gaan toestaan en ondersteunen. Compensatie van verloren gaande natuurwaarden zal bedongen moeten worden. En laat de gemeente de groenzone nu eens niet inrichten als een soort stadsplantsoen of bosbouw-project. De zich tot interessante natuurzones ontwikkelende, steile en ruige taluds van het Albertkanaal met o.a. Koninginnepages en Eikelmuisen, verdienen het dat de aangrenzende zone ook natuurgericht ingericht wordt. Voor de recreant kan zo'n zone daarmee ook een stuk boeiender worden. Boeiender in ieder geval dan het zoveelste rechtlijnige bosbouwgebied.

Als we de rondgang langs de randen van deze compacte stad doorzetten komen we vervolgens bij de Belvédère-groeve. Een voormalige klei-, grind- en zandgroeve precies in / tegen de steile overgang van lössplateau naar Maasdal. Nu omgevormd tot een "bijna-berg" doordat de vuilstort iets langer doorging dan aanvankelijk gepland was - dat leverde wat extra geld op voor de uiteindelijk erg duur uitgevallen eindafwerking. De eindbestemming

zal wellicht natuurgebied worden: wat kan je anders nog met zo'n met een dunne deklaag afgedekte vuilstort? Wij mensen zullen er bijna niets meer mogen doen behalve wandelen. Ideaal voor natuurontwikkeling dus...

Dan het Maasdal in; het alom geloofd en geprezen Grensmaasproject zou hier rondom Itteren en Borgharen moeten starten. Ook letterlijk: hier zou de schop als eerste de grond in moeten gaan. Immers de gevolgen van de Maas-overstromingen waren het ernstigst in dit gebied. Helaas zal de start vermoedelijk toch nabij het Maasplassengebied plaatsvinden. Dat komt de grindwinners nu eenmaal beter uit. Dat de bewoners van Itteren en Borgharen dan wat langer in de rats zitten over overstromingen, dat is dan lastig maar onvermijdelijk zegt men. Wat riviergebonden natuurontwikkeling betreft zullen we het dus voorlopig moeten doen met de bij de kleiwinning voor de Maaskades tussen de twee Maasdorpen gegraven nevengeul.

Dan maar naar de landgoederenzone ten noorden van de stad. In het ontwerp- bestemmingsplan voor dit gebied wil de gemeente her en der stukjes bos aanplanten en kwelzones natuurgericht gaan beheren. Langs de Kanjelt tussen het spoor en de snelweg naar Heerlen en Eindhoven wil Maastricht een "stedelijk uitloopgebied" of buurtpark aanleggen. Natuurgebied of "groenvoorziening"? In dit geval naar verwachting een acceptabele mix van beide. Het "buurnatuurpark" zal grotendeels een natuurgericht beheer krijgen door middel van begrazing met paarden.

Als we met de wijzers van de klok meegaan komen we vervolgens bij de plateau-hellingen ten oosten van Amby. Hier wil de Waterleidingmij Limburg haar puttenvelden en de voor de bescherming daarvan aangekochte akkergronden wel omzetten in een bosgebied. Echter hier zitten ook Hamsters... Het bos zal dus wat naar het westen, naar de zone langs de oostkant van de A2 moeten opschuiven. Krijgen de bewoners eindelijk een soort geluidsscherm tussen hen en de lawaaiige snelweg...

In het naar het zuiden hierop aansluitende oostelijk buitengebied is de gemeente al jaren bezig de holle wegen af te sluiten voor alle gemotoriseerd verkeer, ten behoeve van de fauna.

Ook een project dat in principe goed is voor de natuurwaarden. Echter waarom wacht de gemeente er zo lang mee? Wilde men eerst zeker weten dat er geen Oosttracé van de A2 doorheen komt?

Welnu dat staat sinds kort vast. Aan de slag dus. Hetzelfde geldt voor de poelenaanleg en de bescherming en het herstel van holle wegen in dit gebied. Allemaal goede projecten van de kant van de gemeente, echter de uitvoering mag wel wat voortvarender.

Met de hamsterovereenkomsten daarentegen gaat het heel goed: een zeer groot deel van de boeren in het gebied heeft een contract met de Dienst Landelijk Gebied afgesloten. Het wachten is nu op de evaluatie van de effecten. Als deze aanpak slaagt kunnen we de achteruitgang van de Hamster wellicht ook elders, o.a. in Midden-Limburg-oost, tot staan brengen.

Verder maar weer. Naar de zuidpunt van de zeer groen aangelegde wijk de Heeg. Er komt in die zuidpunt een nieuwe, natuur- en milieu-educatieve kinderboerderij en een replica van het vanouds zo enorm gewaardeerde Zuid-Limburgse heggen- en hoogstamboomgaarden-landschap.

Zo wordt Maastricht wellicht toch de eerste monumentenstad van Nederland: door niet alleen de gebouwde monumenten maar ook de natuurmonumenten mee te tellen...

Vanaf die zuidpunt van Maastricht komt tevens een ecologische verbindingzone richting Maasdal. Die zal ingericht worden bij de aanleg van het nieuwe bedrijventerrein Eijsden-Maastricht. 90 m breed en niet de 500 m die de Dassenwerkgroep Limburg vroeg. Maar met die 90 m toch ca. 3x zo breed als de gemiddelde tot nu aangelegde ecologische verbindingzone in Limburg...

Een heel praktische oplossing, deze locatie voor de verbindingzone. Immers het bedrijventerrein kon natuurlijk niet direct tegen Heugem-zuidoost aangebouwd worden. Jammer is wel dat de gemeenteraad (op twee partijen na) pal tegen de verbindingzone - die met name voor de Das bedoeld is - een zogeheten Mega-disco wil toestaan met een verhard en verlicht parkeerterrein van 5 ha.

We eindigen onze rondgang bij de Pietersplas; een slijk ingerichte grindplas compleet met uitspanning in de vroegere villa "Hoogenweerth".

De vingerwijzing die er in die naam besloten ligt heeft de gemeente verkeerd begrepen: die hoge waarde zit hem niet zozeer in de waarde als waterrecreatie-gebied - daar hebben we zo langzamerhand teveel van langs de Maas - maar in de uitzonderlijke waarde die de vroeger hier gelegen,

door de Maas overstroomde, graslanden hadden voor flora en (orchideeënrijke) vegetaties. Gelukkig worden die te zijner tijd wel herontwikkeld door middel van projecten als de Kleine weerd, een natuurontwikkelingsterrein direct ten zuiden van het Gouvernement. Of ben ik nu te optimistisch?

De gemeente is kortom direct of indirect betrokken bij een hele ketting van natuurgebieden, groenzones en natuurontwikkelingsgebieden rondom de stad. Helaas moet in bijna alle gevallen nog blijken dat de schakels in de ketting er echt komen en dat ze echt de parels worden die ze moeten worden om alles wat er verloren ging en gaat te compenseren.

Pas dan geeft Maastricht, zoals het een hoofdstad betaamt, het voorbeeld aan de andere Limburgse steden: omring jezelf met groen en natuur.

Eens zal er toch een einde aan de groei van de stad moeten komen. Zeker nu blijkt dat de bevolking - eerder dan gedacht - niet of nauwelijks meer in aantal groeit. Plannen en ideeën genoeg dus. Zoals overal komt het nu aan op doorzettingsvermogen om de uitvoering van de grond te krijgen.

Eén ding is duidelijk: ook de Limburgse gemeenten kunnen een enorm belangrijke rol spelen in het realiseren van natuurontwikkeling en -herstel. Als een gemeente die ruimtelijk en financieel zozeer in een krappe jas zit als Maastricht dat al kan, moeten de andere gemeenten dat zeker ook kunnen. Laat u niet kennen!

Torben Mulder

VERENIGINGSNIEUWS

JAARVERSLAG 1996 VAN HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

INLEIDING

Het Natuurhistorisch Genootschap zette in 1996 een stap terug. Terug naar de kerntaken wel te verstaan. Het uitvoeren van betaalde opdrachten voor het opstellen van beheersplannen en het verrichten van inventarisatiewerkzaamheden werd ondergebracht in een afzonderlijke rechtspersoon, het projectenbureau De Lierlei. Hierdoor kan de vereniging zich volledig blijven wijden aan haar hoofddoel. Dat is het bevorderen van natuuronderzoek door vrijwilligers en het publiceren van de resultaten daarvan. En op dat terrein werden weer veel stappen vooruit gezet. Het voorliggende jaarverslag geeft een beeld van de belangrijkste activiteiten en de ontwikkelingen binnen de vereniging gedurende het jaar 1996.

BESTUUR

Het algemeen bestuur vergaderde vier keer en het dagelijks bestuur kwam elf keer bij el-

kaar. De bestuursvergaderingen vonden plaats in Roermond. Er was één algemene ledenvergadering, eveneens in Roermond. Als nieuw bestuurslid werd W. Jansen benoemd. In verband met zijn werk voor het in 1996 opgerichte projectenbureau De Lierlei trad P. Thomas af als bestuurslid om verstrengeling van belangen te voorkomen. Het algemeen bestuur telt nu 13 leden. Het bestuurswerk vergt steeds meer tijd van met name de leden van het dagelijks bestuur. Daarom werd in februari besloten tot een verdeling van bestuurlijke activiteiten en taken over alle bestuursleden. Op 31 december was de samenstelling van het bestuur als volgt.

T. Lenders	voorzitter
R. Akkermans	vice-voorzitter
H. Schmitz	algemeen secretaris
H. van der Weijden	penningmeester
W. Jansen	lid algemeen bestuur
C. Adams-Kaasta	lid algemeen bestuur
L. Hensels	lid algemeen bestuur
J. Teeuwen	lid algemeen bestuur
H. Gilissen	lid algemeen bestuur
G. van der Mast	lid algemeen bestuur

J. Hermans	lid algemeen bestuur
A. Heijnen	lid algemeen bestuur
E. Gubbels	lid algemeen bestuur

ORGANISATIE

Het ledenbestand vertoonde een geringe afname van 1132 naar 1128. Het aantal kringen en studiegroepen bleef gelijk. De kringen en studiegroepen zijn het kloppende hart van de organisatie. Ze waren zoals gebruikelijk actief op vele terreinen en organiseerden lezingen, excursies en onderzoeksactiviteiten. Het voert in dit kader te ver om daarvan een volledig beeld te schetsen. Veel van de elders in dit jaarverslag beschreven projecten kwamen tot stand op initiatief van diverse studiegroepen van het Genootschap. Het periodiek overleg tussen alle geledingen van het Genootschap vond zoals gebruikelijk twee keer in Maastricht plaats. Dit overleg heeft voor de vereniging een belangrijke functie. Daarom baart het zorgen dat de opkomst in 1996 lager was dan in de voorgaande jaren. In november vond voor de tweede keer het vaste jaarlijkse afstemmingsoverleg tussen dagelijks bestuur en de redactie van het